

Karadeniz Barış Ağı – Türkiye, Toplantılar Dizisi
2 Ekim 2010, Bilgi Üniversitesi Dolapdere Kampusu

Militarizm: Militarist ekonomiler, militarist yönetimler, militarist söylem...

Bu toplantı İstanbul'da düzenlenen uluslararası Helsinki Yurttaşlar Meclisi (Helsinki Citizens' Assembly –hCa) 20. yıl etkinliklerinin bir parçası olarak gerçekleştirildi. Bu nedenle toplantıda yalnız Türkiye'den değil hCa şemsiyesi altındaki diğer ülkelerden (Fransa, Ermenistan, Hollanda, Avusturya gibi) katılımcılar da yer aldı.

Farklı alanlardan aktivistlerin, akademisyenlerin, gazetecilerin katıldığı ve atölye formatında düzenlenen toplantıda, militarizm meselesi çok çeşitli yönleriyle tartışıldı. Güvenlik, ordunun, diğer güvenlik birimlerinin şeffaflığı meselesi, ulusal ve uluslar arası çatışmalar vs.

Atölyeden notları aşağıda bulabilirsiniz:

Musa Akkum, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İstanbul

İçinde yaşadığımız kültür, uzun bir zamana yayılarak büyük bir değişiklikten geçti. Bu geniş çaplı değişikliğin temel nedeni, çok önceden başlayan Batılılaşma ve modernizasyonu takipti. İki yüzyıllık bir süreçten bahsediyorum. Zaman zaman modernleşme, demokratikleşme yükselişeydi, fakat bazı zamanlarda bastırılıyordu. Yine de iki yüz yıldır her şeye rağmen Türkiye modernleşme ve Batılılaşma yolunda devam ediyor.

Birkaç yıl önce İslamcı olarak tanımlanan bir parti iktidara geldi ve iç dinamiklerin yanı sıra uluslararası ilişkiler açısından da, Türkiye Cumhuriyeti'nde benzeri görülmemiş bir şeye mevcudiyet verdi. Tabii ki, Hükümetin tamamen demokrat olduğunu söylemek istemiyorum, fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihinde ilk defa, militarist yapılanmaya karşı birçok adım atılmaya başlandı. Militarizmden muzdarip İslamcılar ve Kürtler ilk defa güçlerini birleştirdiler ve zemini sarsmaya başladılar. 2002'den bu yana birçok önemli adım atıldı ve birkaç başarısız darbe girişiminde bulunuldu. 2007'de yapılan ve "e-muhtıra" adını verdiğimiz son darbe girişimi, Genelkurmay Başkanlığının internet sitesinde yayınladığı bir bildiriydi. Ve ilk defa, Türkiye'de bir şeyler olmaya başladığını gördük. Hükümet, bildirinin açıklanmasının ertesi günü, bu e-muhtırayı geri püskürttü ve açıkçası bu olay, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihinde bir dönüm noktasıydı.

Son birkaç yıldır birtakım anayasal düzenlemeler yapıldı, girişimler başlatıldı. Bence bu noktadan geriye dönüş yok, 2000 yılından beri bu artık kaçınılmaz bir gidiş... 2000 yılına yaptığım vurgunun nedeni şu: Sivil toplum hareketi Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de giderek yaygınlaşmaya başladı. Ve bence bu durum, 2000'lerde tanık olduğumuz pek çok olaya katkıda bulundu. Türkiye'de birçok kuruluş, Helsinki Yurttaşları Derneği, İnsan Hakları Derneği ve diğer STK'lar militarizmle mücadele ve toplumun sivilleşmesi konularında çalışmaya başladılar. Ankara'da milletvekilleriyle ve resmi kurumlarda çalışanlarla yapılan görüşmelerle STK'lardan haberdar oldular.

Ve bunları takiben, Türkiye'deki militarist yapıyı aşındıran başka bir gelişme oldu. Bu yapıyı yönetenler kendilerini geliştiremedi, dünyada neler olup bittiğini yakalayamadı. Şu anda Türkiye, bu eşsiz konumdan yararlanıyor. Demokratikleşme süreci oldukça yol aldı ve bu durum memnuniyet verici.

Arthur Sakunts, hCa Vanadzor-Ermenistan ofisi

Sovyetler Birliği sonrasında yaşanan geçiş dönemi ve eski Sovyet ülkeleri örneği üzerinden devlet güvenliği ve militaristleşme ile ilgili bazı hususlara değinmek istiyorum. Sovyet döneminde iki modelimiz vardı: Ordu ve KGB. Bunlar, otoritenin en önemli iki gücüydü. Doğal olarak bu iki kurum, komünist ideolojinin yayılmasına hizmet ettiler. Fakat Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, ülkemde ve bence bütün eski Sovyet ülkelerinde, bu kurumların yeni durumuna ilişkin bir formül bulunamadı. Bu süreçte güvenlik güçlerinin, ordunun yeni rolü neydi? Güvenlik kurumu ve ordu yenilenmeden, toplumda bu kurumların yeni durumdaki rolüne ilişkin bir tartışmaya gitmeden demokrasi evresine girdik. Karabağ sorunu gibi etnik çatışmaların bu hususlarda olumsuz etkileri de oldu. Ulusal güvenlik ve devleti savunma ancak orduya dayandırılabilir. Ama "ordu nedir?"

- Bence geçiş ülkesi konumundaki bir devlet için sınır güvenliği ve ordunun şeffaf bir yapısı olması çok önemli. Devlet bütçesinin yüzde kaçını orduya ve güvenlik güçlerine ayırıyor, güvenlik hizmetlerinin mekanizması nedir, ordu ve güvenlik güçleri (polis) üzerinden sivil kontrolü sağlama modeli nedir? Derneğimiz bugünlerde askerlik hizmetinin ana hatlarını belirlemeye yönelik bir çalışma başlattı. Çok ilginç bir örnek sunacağım; yılda kaç kişinin askerlik hizmeti sırasında hayatın kaybettiğini sorduğunuzda, Savunma Bakanlığı diyor ki; "bu, gizli bir bilgidir." Hukuki olarak fiili durum nedir? Daha ne kadar bunları tartışmaya devam edeceğiz? Kanımca bu tipik durum Azerbaycan ve Gürcistan'da da var. Bence Gürcistan'daki yüksek orandaki militaristleşme Abhazya'daki çatışmacı yeni nesillerin ortaya çıkmasına neden oldu. Sarkashvili döneminden sonra, askeri bütçeye daha fazla pay ayrılmaya başlandı.

Halil Berktaş, moderatör, Sabancı Üniversitesi

Şimdiye kadar neler anlatıldı özetleyecek olursak, Musa Akkum, Türkiye'de son 7-8 yıldır yaşananları anlattı ve militarizmin gerilemekte olduğunu vurguladı. Ermenistan'dan gelen katılımcımız ulusal güvenlik meselesinin militarizm üzerindeki güçlü etkisine değindi, şeffaflık konusunun altını çizdi.

Türkiye örneğinden yola çıkarak şöyle denebilir ki, militarizme karşı geniş çaplı tepkinin bir nedeni var ve ordu, yeni ortaya çıkan, bir nevi "sol" olarak tanımlanması zor bir hareketçe geri püskürtülüyor. Anti-militarizm geçmişte hiç olmadığı kadar çok tercih edilen bir şiar haline geldi.

Meyda Yeğenoğlu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Bence, mevcut militaristleşmenin en ayırt edici özelliklerinden biri, bunun artık ulus-devletler arasında olmaması... Artık geçerli olmadığını söylemiyorum, fakat artık basit bir şekilde sadece ulus-devletler arasında geçerli değil, bunlar arasındaki diğer düşmanlara karşı da yürütülüyor. Dolayısıyla, Amerika'nın Irak'a karşı savaşı, yalnızca başka bir ulus-devlete karşı açılan bir savaş değildi; kendi sınırları içindeki güvenliği sağlamaya da yönelikti. Dolayısıyla bu da içerde, bir düşman ve kalıcı bir tehlike olduğuna dair söylemin yeniden tesis edilmesine neden oldu. Ayrıca, bu artık basit bir devletin güvenliği meselesi değil, bütün nüfusun, ulusun güvenliği söz konusu. Bu da, sınırların korkunç bir şekilde militarize edilmesini beraberinde getiriyor. Fakat yalnızca sınırlar da militarize edilmiyor, daha da ötesinde toplumlar arası kampaşma yasal olarak kurumsallaşıyor. İnsanların yurttaş olarak haklarının askıya alındığı bölgeler ve sınırlar ortaya çıkıyor... İnsanların sığınmacı statüsünde ya da mülteci olduğu durumlarda bu iyice açığa çıkıyor. Dolayısıyla hakların askıya alınması, güvenlik politikaları ve militarizasyonla, bütün nüfusun, bütün ulusun meşru militarizasyonu ile alakalı.

Halil Berktaş

ABD'den çarpıcı örnekler verilebilir bununla ilgili... ABD'nin bazı kişileri ülke dışında, Amerikan kanunlarının yürürlükte olmadığı yerlerde, şüpheli olarak değil savaş suçlusuz olarak sorgulaması ve muamele etmesi... Bu tümüyle hukukun militarize edilmesi demek... Geçenlerde New York Times'da okuduğum, son derece akıllıca bir tespit de şu: Terör meselesine Amerika ve İngiliz bakış açılarının çok farklı oluşu. Amerika, teröre karşı Amerikan hukukunu militarize ederken, İngiltere, bunu bir terörizm sorunu değil, bir suç meselesi olarak görerek minimize etti ve böylece ideolojik yan etkilerinin toplumdaki militarist duyguları dalgalandırmasını önlemiş oldu. Türkiye örneğinde de Kürt coğrafyasında yirmi yıldır yaşanmakta olan şeyler, şimdilerde kamuoyunda gün yüzüne çıkmaya başladı.

Mient Jan Faber, Hollanda

Irak'ta militaristleşme bağlamında neler olup bittiğini merak ediyorum. Bu ülkeyi son on yıldır sıklıkla ziyaret ettim, diyebilirim ki Saddam Hüseyin'in militarist, merkezci devleti, şu anda âdemi-merkeziyetçi ve militarist bir devlete dönüşmüştür. Yani, militaristleşmeyi Irak'ın her köşesinde görebilirsiniz, küçük ölçekte ya da farklı bölgelerde, her yerde herkes silahlanmış durumda. Kürdistan ve Irak'ın geri kalanı arasında neler olup biteceğine bağlı olarak bölgenin geleceği için endişelenebilirsiniz. Kürdistan'ın başlı başına nasıl militarize olduğunu, Kürdistan'ın güneyindeki sözde vekil tayin edilen bölgelerin nasıl kontrol edildiğini ve Irak'ın kuzeyinde, geri kalan Irak'ta diyelim, her yerde peşmergelerin olduğunu görmek etkileyiciydi. Diğer bölgelerde yaşayan Kürtleri özellikle Kürdistan bölgesine getiriyorlar. Bunun Türkiye ve o bölge için geniş çaplı yaptırımları olacak. Benim sorum, Türkiye'deki yetkililerin bu yeni fenomene tepkisinin nasıl olacağı, hemen Türkiye'nin sınırında bu şekilde merkezileşmiş ve militarize edilmiş devlete karşı tepkileri nasıl olacak?

Hilal Küey, İzmir

Günümüzde militarizmin doğrudan demokrasiye müdahale ettiğini düşünüyorum. Bu müdahale de güvenlik gerekçesiyle oluyor. Toplumun genelinde, “değerlerimize, kültürümüze bir saldırı var” şeklinde genel bir kaygı oluştu. Türkiye ölçeğinde düşünürsek, Kürt meselesi nedeni ile güvenliğe bir tehdit olduğu söyleniyor. Dünya ölçeğinde düşünürsek, Amerika'nın El-Kaide nedeni ile güvenlik açığı olduğu açıklamasını duyuyoruz. Her iki toplumun ortalama insanında “demokrasimiz tehlikede, güvenliğimiz tehlikede, öyleyse militarizme sarılalım” gibi bir düşünce oluştu. Bence bunun yanlışlığı üzerinde durmalıyız. Bu tür militarist düşünce doğrudan demokrasinin değerlerine yöneliyor ve aslında demokrasiye zarar veriyor. Toplumdaki bu genel kaygıyı aşmanın bir yolunu bulmalıyız diye düşünüyorum.

Halil Berktaş

Bu konuya ilişkin dikkat çekici noktalardan birisi de televizyon dizileri. Amerikan televizyon kanalları güvenlik meselesine boğulmuş vaziyette. Mesela Türkiye’de de gösterilen “24” adlı dizi, bunun tek olmasa da önemli bir örneği. İnsan haklarının, kanunların askıya alınmasına yönelik, hatta terörist saldırılara karşı güvenliğimizi korumak adına işkenceyi tamamen meşru gösteren pek çok dizi var. Türkiye’de yine, Kurtlar Vadisi, bu yeni militarist kültüre dair önemli bir örnek ve yine, tek örnek değil. Ayrıca bu sanatsal alan, yasaların dışında, anti-demokratik, militarist ideoloji tarafından istila edilmiş durumda. Yani, bunu nasıl durdurabiliriz?

Çiğdem Sağır, Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Giderek militarizme yönelindiği saptaması bir yere kadar doğru ama bir şeyler de değişiyor. Aslında ulus-devletlerin militarizmi bir kurucu unsur olarak barındırdıklarına dikkat çekmek gerek. Ulus-devletler olağanüstü hal ilan edebilme potansiyellerine sahip oldukları sürece, militarizm de ulus-devletin kurucu bir parçası olmaya devam edecek. Bütün bu OHAL ilan edebilme yetkisi ve potansiyeli nereden geliyor diye bakarsak, kurucu unsurların ve kuran unsurun her zaman birbirinden ayrı düşünülmesi ve kurucu unsurun gerçek “güç” olarak ve bir muhafız olarak konumlanmasından kaynaklanıyor.

Halil Berktaş

Biraz da bütün bunlarla nasıl başa çıkacağız sorusunu konuşmayı öneriyorum. Yetkililerin Kürt meselesiyle ilgili ne yaptıkları sorusuna cevap aramak ya da Irak'taki âdemi merkezîyetçi-militarist coğrafyanın kademe kademe ortaya çıkışı vs. Militarizmle ilgili önlemler, kampanyalar ya da politika önerileri için ne diyebiliriz?

Jelena Aparac, hCa-Fransa

Sivil toplumun, militaristleşme ile ilgili neler yapabileceğine Hırvatistan'dan bir örnek verebilirim. Biliyorsunuz Hırvatistan'da bir savaş yaşandı, ordu büyük bir güce sahipti. Fakat savaştan sonra Hırvatistan'da yeni hükümet, toplumun demokratikleşmesi sürecine STK'ları katmaya karar verdi. Gizli servis gibi resmi birimleri denetlemek üzere sivil toplum kuruluşlarından da temsilcilerin bulunduğu gruplar kurdular. Tabii gizlilik ve temsilcilerin hükümet tarafından seçilmesi söz konusuydu ama yine siyasi olarak hayli aktif sivil toplum temsilcileri yer aldı grupta... Bunun hakkında pek konuşmadılar fakat bir insan hakları ihlali olması durumunda raporlama yapabilirlerdi.

Gizli servislerin terörle bağlantılı olarak yaptıkları eylemler endişe verici. Bu gerçekten büyük bir sorun, çünkü ülkelerin dışında hareket edebiliyorlar, örneğin insan haklarını ihlal ediyor, insanları kaçırıyor, işkence etmek üzere buldukları ülkeden bir başka ülkeye götürebiliyorlar. Hiçbir şekilde denetlenemeyen, nadir olarak haberimizin olduğu vakalar söz konusu. Gerçekten büyük davalar olmadıkça haberimiz olmuyor. O kişiler oldukça zor durumda, büyük bir travma ve işkence yaşamış oluyorlar. Uluslararası Af Örgütü Kızıl Haç aracılığıyla aldığı bilgiyi yayınlatabiliyor. Sivil toplumun görevi bu durumu biraz olsun takip etmek.

- Son olarak bir başka mesele de, askeri hizmet veren özel şirketler ve güvenliğin özelleştirilmesi. Bu uluslararası hukuk kurallarının ya da insani hukukun geçerli olmadığı yeni bir alan. Üzerlerinde bir kontrol, denetim yok, mesela Ebu Garib Hapishanesi ABD'den bir şirket tarafından yönetiliyor. Özel askeri şirketler için çalışan kişilerin çatışmalar sırasındaki konumları da karışık, sivil değiller, asker değiller ki bu savaş sırasında önemli bir sorun... Bu kişilere ne uygulayacaksınız, nasıl cezalandıracaksınız ve onlarla ne yapacaksınız? Çok az düzenleme, kanun var. Bu fenomen Avrupa'da da giderek yaygınlaşıyor. İngiltere'de bir sürü askeri şirket kuruldu, Fransa'da da... Barışı koruma hizmeti sunmaya başladılar. Bildiğimiz gibi zaten barışı koruma görevindekilerin, yapılan ya da yapılmayan eylemlerden sorumlu olmak konusunda bazı problemleri var. Bu yüzden barışı koruma görevini özel askeri şirketlere vermek gerçekten büyük karışıklığa neden olacaktır.

Mary Kaldor, London School of Economics

Dünyada güvenlik adına büyük bir boşluk var. Bütün dünyada ve kendi toplumumuzda, milyonlarca insanın geniş bir güvensizlik ortamında yaşadığını söyleyebiliriz. Ve henüz güvenlik kapasitesini askerden ve polisten ibaret görüyoruz ki bunlar da işlerini doğru düzgün yapamıyorlar bile. Ve bana öyle geliyor ki bu boşluk, kamunun yetersiz kalışından dolayı, özel şirketler, kamusal güvenlik şirketleri ve STK'lar tarafından dolduruluyor. Kamu güvenliği konusunda gerçek bir yetersizlik var. İnsan hakları ihlallerinin terör korkusuyla gerekçelendirilmesi korkunç bir yöntem ancak bunu eleştirirken terörizmle nasıl başa çıkacağımız konusunda da cesur bir şekilde düşünmek gerekiyor çünkü güvenliğin içinde yer alan bir mesele... Barış ve insan haklarını gözeten bir güvenlik kavramı üzerine düşünmeye

başlamak en iyi yöntem gibi geliyor. İstedığımız insan güvenliğine saygı duyan güvenlik politikalarının geliştirilmesi.

Musa Akkum

Irak'ta son yıllardaki en büyük dönüşüm, kuzeyde Kürt yapılanmasına doğru bir gidişatın olması. Bu militarist devlet yapısının gelişimiyle çakışan bir süreç. Oradaki Kürt meselesi üzerine devlet ve ordunun yaklaşımı, son iki-üç yıla kadar "Bunlar aşiret, çapulcu gruplar, muhatap olarak alamayız, bizim muhatabımız Bağdat'tır" vs. şeklindeydi. Bu kendi içinde küçümseyici, alçaltıcı bir ton da taşıyor. Militarist devletin kullandığı dil -karşısındakini muhatap olarak kabul etmediği hallerde- aşağılayıcı bir dildir. Demokratikleşme, sivilleşme yönünde ciddi ilerlemeler kaydedilirken özellikle dilde de bir değişim olduğunu görüyoruz. Nedir bu dil? Kuzey Irak'ın muhatap olarak kabul edilmesi, Türkiye'deki Kürt meselesinin kabulü konularında tutum değişikliği söz konusu. Karşıdakine saygı gösterilmesi gerektiği yönünde, o üslubun kurulması gerektiği yönünde bir çaba gözleniyor. Bu, aynı zamanda Türkiye'deki militarist yapının nasıl keskin bir şekilde dönüştüğünü de gösteriyor. Bundan sonra ne olacak? Kürt meselesinin çözümü ve Irak boyutuyla ilgili politika geliştirmek kolaylaşacak. Militarist devletin dilinin aşağılayıcı, küçümseyici olması, Türkiye'deki Kürtleri de olumsuz etkiliyordu. Bu aşağılayıcı söylem akrabalarına yönelik olduğundan devlet algıları negatifti. Bu söylemin değişmesinden Türkiye'deki Kürtler de memnun oluyorlar. Bu sorunların çözümü için olumlu bir etki yapıyor.

Bu militarist dilin ne derece etkili olduğunu iki örnekle açıklamaya çalışacağım. Birincisi; 1980 Darbesinden sonra Diyarbakır Cezaevi'nde yüzlerce kişiye işkence, baskı ve her türlü insanlık dışı yöntemle Türkçülük dayatıldı. İtaat etmeleri istendi. Militarist devletin öğretmek istediği kavramları, marşları şiddetle, işkenceyle dayattılar. Diyarbakır Cezaevindekilere "Türkçülüğün" dayatılmasının, Kürt meselesini nasıl olumsuz etkilediğine ben bizzat şahit oldum. Kürt meselesi bugün bu noktaya geldiyse 1980 Darbesi ve Diyarbakır Cezaevi'ndeki uygulamalar birinci derecede etkilidir. Kürtlerin verdiği tepki, o cezaevinde kullanılan dilin yol açtığı duygulardan da kaynaklanmaktadır.

İkinci örnek daha yakın tarihli... Yine militarist bir söylemle Hükümete karşı 2007'de bir "e-muhtıra" verildi. "E-muhtıra"nın son cümlesinde: "Ne mutlu Türk'üm demeyen, Türkiye Cumhuriyeti devletinin düşmanıdır" deniyordu. Bununla ilgili olarak, gördüğüm kadarıyla o tarihten bu yana medyada yazılan çizilen bir şey olmadı. Fakat o e-muhtıradaki cümle Kürtlerin bilinçaltında, zihinlerinde büyük bir tepki yarattı. 2007'den sonra Kürt meselesinin geldiği aşamaya baktığımızda Kürtlerin daha talepkâr olduğunu görüyoruz. Elbette günümüzdeki demokratikleşme, sivilleşme çabaları da bu taleplerin dile getirilmesine olanak sağlıyor. Ayrıca kitle iletişim araçları, uluslararası konjonktür de buna yardımcı oluyor. Dolayısıyla, Irak'la ilişkilerde Kürdistan bölgesel hükümetiyle olan ilişkilerde karşılıklı muhataplık düzeyinde asgari saygı gösterildiği zaman Türkiye'deki Kürtler de memnun kalacağından sorunların çözümü çok daha rahat olacaktır.

Florent Schaeffer, hCa-Fransa

Politika önermek konusunda, bence ortaya atabileceğimiz en iyi düşünce, her hangi bir düşmanı reddetmek olacaktır. İç düşman, küresel düşman, büyük, ürkütücü Rusya ya da Çin, “teröre karşı savaş” gibi soyut bir düşman vs... Bütün bu süreçte militarizm, bir düşman tasarlamakta ve düşmanı alt edebilmek için silahlarını konuşlandırmaktadır. Mary Kaldor’un kapsamlı bir güvenlik anlayışı dediği gibi, güvenliğin düşman içermeyen yeni bir formunu tahayyül etmek, terörü de suç ve polis meselesi olarak görmek gerekiyor. Yani şunu yapabiliriz, sistematik kontrol, eleştirmek ve herhangi bir düşman tanımını reddetmek. Ayrıca demokrasi ve insan haklarını baltalayan bir militarizm anlayışını ortadan kaldıracak tartışmaları sürdürmek.

Mient Jan Faber

Ben sadece, Türkiye ve Irak Kürdistanı arasındaki ilişkiye dair bir şeyi işaret etmek istiyorum. Fark ettiğim kadarıyla, Ankara ve Erbil arasında iletişim ve alışveriş, Ankara ve Bağdat arasında olandan çok daha yoğun... Tabii ki bunun, Bağdat’ın içine bulunduğu paralize durumla yakın ilgisi var. Fakat Kürtler ve Türkler, yani Kürdistan’daki Kürtler ve Türkiye’deki Türkler, birbirlerini kabul edebilecekleri bir gelecek tahayyülünün geliştirmekte olduğunun farkına vardılar. Yani, bağımsız bir Kürdistan’ın varlığını asla kabul etmemek uzun bir süreçti fakat gördüğümüz gibi gerçekte olan, birbirlerine yakınlaştıkları ve Kürdistan’ın bağımsızlığının kabulüne yaklaştığı.

Halil Berktaş

Musa Akkum’un da belirttiği gibi, kamusal alanda, Hükümetin söyleminde ve kullanılan dilde büyük değişiklikler oldu. Kuzey Irak’ta otonom ya da bağımsız bir gücün ortaya çıkışının büyük tehlike ve kabul edilemez olarak görüldüğü, devletin kırmızı çizgilerinin ötesinde olduğu ve tolere edilemeyeceğinin ifade edildiği günler geride kaldı. Yani bütün bu söylemler sessizce terk edildi. Ermeni Soykırımı meselesinde olduğu gibi. Devlet ve Dışişleri Bakanlığı sözde soykırım iddiaları ve iftiralar şeklinde konuşmamayı tercih ediyor artık. Aşırı inkârı sessiz bir şekilde terk etmiş görünüyorlar. Elbette Kürt meselesi etrafındaki söylem değişikliği muazzam... Dediğiniz gibi birkaç sene öncesine kadar Irak’taki Kürt yetkilileri muhatap almak söz konusu bile değildi.

Bütün bunlar büyük ölçüde değişti ve tekrar etmek gerekirse yeni bir ses çıkmaya başladı. Kesinlikle umut var ve bu umut Türkiye’de 2007’den beri yaşanan değişikliklerle ilgili... Ordu boğazına kadar çamura gömülmüş durumda, geçen yaz Hükümetin atamalarla ilgili müdahalesi ki yakın tarihte ilk kez olan bir durumdu, aşırı Atatürkçü, aşırı militarist çizgide hareket edeceklerin atanmasını engelledi.

Eğer ordu ve devlet gerçekten değişmek istiyorsa sivil hükümetlerin devreye girerek “askeri okullardaki, harp akademilerindeki müfredatı görmek istiyoruz”, “siyaset, demokrasi, seçimler ve hukuk hakkında ne düşünüyorsunuz” diye sorması gerekiyor. Yani demek

istediğim askeri liselerde ve harp akademilerindeki müfredatın tümüyle yenilenmesi gerekiyor. Eğer bu yapılmazsa kimse darbeci eğilimler taşımayan, neo-militarist eğilimde olmayan insanların yetişeceğine inanmayacaktır. Bu müfredat önerisi sadece bir örnek...

Öte yandan Mary Kaldor ve diğer katılımcılarımızın da vurguladığı gibi dünyada gerçek bir güvenliği boşluğu var. Yeni çatışma örnekleriyle başa çıkmak konusunda dünya hükümetlerinin, Birleşmiş Milletlerin elindeki eski araçlar ya da mevcut araçlar yetersiz kalıyor. Ve bu da özelleştirme ve/veya yurttaşlardan değil tümüyle farklı şekilde eğitilmiş profesyonellerden kurulu ordular ortaya çıkarıyor. Türkiye’de de orduyu profesyonelleştirelim diyenlerin sayısı artıyor. Bu aslında güçlü bir argüman çünkü ordunun profesyonelleşmesi demek, gençlerin 18-20 yaşında askere alınmasına ve etkili bir askeri beyin yıkama sürecinden geçirilmesine son verebilir. Bu da ordunun askeri gücünün ve etkisinin büyük ölçüde azalması demek. Fakat yine de buna mükemmel bir çözüm demek mümkün mü? Bu uzun vadeli bir çözüm olur mu? Bu profesyonel orduların sivil otoriteden farklı bir tür otonomi elde etmesi riski yok mu? Şeffaflık meselesi vs. Bu sorular pek gündeme gelmiyor, zaten bu profesyonel ordu meselesini tartışmaya da daha yeni başlanıyor.